

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата історичних наук, старшого
викладача кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету Полич Мар'яни
Іванівни про дисертацію Казюка Миколи Івановича «Українське
представництво у Віденському парламенті (1897-1907 рр.)», подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032
«Історія та археологія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»**

Актуальність теми. Дисертаційна робота Миколи Казюка присвячена комплексному аналізу парламентської діяльності українських депутатів у вищому законодавчому органі Австро-Угорської монархії на зламі XIX–XX століть. Актуальність дослідження є безперечною, оскільки охоплює період кардинальних трансформацій політичної системи імперії — від виборчої реформи Бадені до впровадження загального виборчого права. У роботі переконливо доведено, що вивчення досвіду українського парламентаризму (1897–1907 рр.) дозволяє глибше зрозуміти механізми інтеграції національних спільнот у загальнодержавний політичний простір, еволюцію партійної системи та формування політичної культури українців. В умовах сучасного розвитку українського парламентаризму звернення до історичних витоків законотворчості, практики формування коаліцій та відстоювання національних інтересів набуває особливого значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах наукового напрямку кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Актуальні проблеми історії, культури, освіти, науки і техніки України» (державний реєстраційний номер 01110009915).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення та висновки, сформульовані у дисертації, є обґрунтованими та базуються на широкій джерельній базі. Автором

опрацьовано значний масив архівних матеріалів, стенографічних протоколів засідань Палати депутатів Рейхсрату, періодичних видань («Діло», «Руслан», «Буковина») та его-документів. Достовірність результатів забезпечується використанням комплексу загальнонаукових та спеціально-історичних методів, зокрема просопографічного аналізу, що дозволило реконструювати колективний портрет українського депутата. Методологічна основа дисертації є достатньо репрезентативною. Дисертант продемонстрував вміння застосовувати різнорівневі методологічні підходи: від фундаментальних принципів об'єктивності та історизму до конкретних спеціально-історичних методів пізнання.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації вперше у вітчизняній історіографії комплексно досліджено діяльність українського представництва у Віденському парламенті протягом двох каденцій (1897–1900, 1901–1907 рр.) крізь призму поєднання макроісторичного та мікроісторичного підходів. Автор увів до наукового обігу нові дані про участь українців у роботі парламентських комісій, деталізував внесок окремих депутатів (Ю. Романчука, Д. Танячкевича, Р. Ярославича) у розробку соціально-економічного законодавства.

Автор вдало комбінує дослідження загальнодержавної політики та парламентських реформ із біографічними студіями та аналізом регіональних особливостей. Варто відзначити використання методу просопографії (колективної біографії) для створення соціально-демографічного портрета українських парламентарів, що дозволило виявити домінування інтелігенції та духовенства у депутатському корпусі та відсутність представників селянства і робітництва, що впливало на характер парламентської діяльності. Автор також вводить до наукового обігу значний масив джерел, зокрема стенографічні протоколи Віденського парламенту та матеріали тогочасної преси («Діло», «Руслан», «Буковина»).

Результати дисертаційного дослідження пройшли відповідну наукову апробацію. Основні положення роботи оприлюднено у 8 наукових

публікаціях, зокрема: 3 статей у фахових виданнях України категорії Б та 5 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій. Дисертаційна робота обговорювалася на засіданнях кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Оцінка змісту та структури дисертації. Структура роботи є логічною, проблемно-хронологічною та відповідає поставленим меті і завданням. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення роботи.

У першому розділі «Історіографічний огляд, джерельна база та методологія дослідження» здійснено ґрунтовний аналіз стану наукової розробки проблеми. Дисертант критично проаналізував радянську, українську та зарубіжну історіографію, відзначивши ідеологічну заангажованість радянських праць та зміщення акцентів у сучасних дослідженнях на націєтворчі аспекти. Високої оцінки заслуговує джерелознавча частина, зокрема аналіз стенограм Рейхсрату.

У другому розділі «Участь українців у виборчих кампаніях до Віденського парламенту» детально висвітлено перебіг виборчих перегонів 1897 та 1900 років. Автор вдало показав еволюцію виборчих стратегій українських партій в умовах куріальної системи та адміністративного тиску. Важливим здобутком є створення соціально-демографічного портрета депутатів, де виявлено домінування інтелігенції та духовенства.

Третій розділ «Соціально-економічна проблематика у діяльності українських парламентарів» розкриває роботу депутатів над вирішенням аграрного питання, захистом прав селянства та підтримкою кооперації. Автор переконливо доводить, що українські послы не обмежувалися національними гаслами, а активно лобіювали економічні інтереси краю.

У четвертому розділі «Боротьба за національні права та парламентське представництво» проаналізовано зусилля депутатів у сфері виборчої реформи, мовної рівноправності та освіти. Детально висвітлено боротьбу за український університет у Львові та розширення вживання української мови в адміністрації та судочинстві.

Академічна доброчесність. Дисертаційна праця є самостійним науковим дослідженням. Використання ідей та текстів інших авторів супроводжується посиланнями на відповідні джерела. Результати перевірки на плагіат підтверджують дотримання норм академічної етики.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації викладено у 8 наукових публікаціях автора, серед яких 3 статті у фахових виданнях України, 1 стаття у закордонному виданні та тези доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Дискусійні аспекти та зауваження. Високо оцінюючи науковий рівень роботи, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування та зауваження:

1. Розкриваючи тему боротьби за український університет (четвертий розділ), дисертант детально описує парламентські виступи. Однак, на наш погляд, варто було б більше уваги приділити кулуарній дипломатії та переговорам з урядовими колами, які часто передували публічним дебатам. Чи простежується в джерелах вплив таких неформальних домовленостей на позицію профільного міністерства?

2. У підрозділі про соціально-демографічний портрет депутатів вказано на значну частку духовенства. Було б цікаво почути думку автора: як саме належність до духовного сану впливала на голосування цих депутатів у питаннях, що не стосувалися безпосередньо церкви (наприклад, податкові чи аграрні закони)? Чи існувала певна "дисципліна голосування", що диктувалася церковною ієрархією?

3. Розглядаючи парламентську діяльність, автор часто узагальнює поняття «українські депутати». Проте в зазначений період (1897–1907) серед

них існували серйозні ідеологічні розбіжності. Було б доцільно чіткіше показати внутрішню фракційну боротьбу: як ідеологічні розбіжності заважали (або допомагали) голосувати консолідовано за важливі законопроекти?

4. Хронологічні межі дослідження завершуються 1907 роком — моментом запровадження загального виборчого права. Варто було б у висновках дати більш розгорнуту оцінку того, як саме досвід, набутий у період 1897–1907 рр. (в умовах куріальної системи), вплинув на ефективність роботи вже нового, демократично обраного складу парламенту після 1907 року.

Зазначені зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційного дослідження і носять рекомендаційний характер.

Відповідність роботи встановленим вимогам. Представлена дисертаційна робота цілком відповідає кваліфікаційним критеріям, що висуваються до наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Сформульовані положення, винесені на захист, є науково аргументованими, характеризуються новизною й підтверджені результатами проведеного дослідження. Здобувач послідовно та обґрунтовано реалізував поставлену мету й визначені завдання дисертації. Основні наукові положення роботи логічно структуровані та узагальнені у висновках. Назва дисертаційного дослідження повністю корелюється з його метою, структурною побудовою та змістовим наповненням.

Загальний висновок. Дисертація є завершеною науковою працею, що вирішує важливе наукове завдання. Робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, та Паспорту спеціальності 032 «Історія та археологія».

Дисертаційне дослідження Казюка Миколи Івановича «Українське представництво у Віденському парламенті (1897-1907 рр.)», представлене на

здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»), є самостійною та завершеною науковою працею. Високий науковий рівень дисертації засвідчує актуальність обраної проблематики, обґрунтованість наукових положень і висновків, вагомість отриманих результатів та їх новизну. Здобувач належно апробував результати дослідження у фахових наукових публікаціях. За змістом дисертаційна робота відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (змінami, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341), а здобувач Казюк Микола Іванович заслуговує присудження наукового ступеня Доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Офіційний опонент

кандидат історичних наук,

старший викладач кафедри міжнародних відносин

та дипломатії Західноукраїнського національного

університету

Мар'яна ПОЛИЧ

Підпис *Мар'яна Полич*

Завіряю:

НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ *Алла Селеск*

